

**SHAHARSOZLIKDA BARQAROR RIVOJLANISHNING, EKOLOGIK VA IJTIMOIIY
JIHATLARI**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17117274>

Norov Jahongir Saidovich

KIUT Samarqand filiali, "Aniq fanlar" kafedrası katta o'qituvchisi

E-mail:jahongirnorov09@gmail.com

Annotatsiya. *Maqolada shaharsozlik jarayonida barqaror rivojlanishning ekologik va ijtimoiy jihatlari tahlil qilinadi. Shaharlarning ekologik barqarorligini ta'minlash, ijtimoiy tenglik, qulay yashash muhiti yaratish masalalari keng ko'rib chiqiladi. Dunyo shaharlaridagi ilg'or tajribalar tahlil qilinib, O'zbekiston shaharsozlik siyosatidagi muammolar va ularni hal etish yo'llari taklif etiladi. Maqola arxitektura, shaharsozlik, ekologiya va ijtimoiy soha mutaxassisarlari uchun mo'ljallangan.*

Kalit so'zlar: *barqaror rivojlanish, shaharsozlik, ekologiya, ijtimoiy adolat, energiya samaradorligi, innovatsiyalar.*

Аннотация. *В статье рассматриваются вопросы устойчивого развития в градостроительстве с акцентом на экологические и социальные аспекты. Анализируются ключевые факторы, влияющие на формирование устойчивых городов: рациональное использование природных ресурсов, повышение энергоэффективности, сохранение зеленых зон, а также обеспечение социальной справедливости, доступности инфраструктуры и качества жизни населения. Рассмотрен международный опыт и перспективы внедрения принципов устойчивого развития в Узбекистане. Особое внимание уделено инновационным технологиям и цифровым решениям, способным повысить эффективность градостроительных процессов.*

Ключевые слова: *устойчивое развитие, градостроительство, экология, социальная справедливость, энергоэффективность, инновации.*

Abstract. *The article explores the issues of sustainable development in urban planning with a focus on ecological and social dimensions. It analyzes the key factors shaping sustainable cities, including the rational use of natural resources, energy efficiency, preservation of green areas, as well as social equity, infrastructure accessibility, and quality of life. The paper reviews international practices and discusses the prospects for implementing sustainable development principles in Uzbekistan. Special attention is given to innovative technologies and digital solutions that can enhance the efficiency of urban planning processes.*

Keywords: *sustainable development, urban planning, ecology, social equity, energy efficiency, innovation.*

XXI asrda urbanizatsiya jarayonlari misli ko'rilmagan darajada tezlashmoqda. Jahon aholisi tobora ko'proq shaharlarda yashamoqda va bu holat shaharsozlikni nafaqat iqtisodiy yoki estetik jihatdan, balki ekologik va ijtimoiy barqarorlik nuqtai nazaridan ham qayta ko'rib chiqishni talab etadi. Barqaror rivojlanish g'oyasi BMT tomonidan qabul qilingan 17 ta Barqaror Rivojlanish Maqsadlari (SDGs) asosida shakllanib, shaharsozlik sohasida keng tatbiq etilmoqda.

Ifloslantirishni kamaytirish bo'yicha choralar

1. Ekologik va ijtimoiy barqarorlik. <https://static.tildacdn.info>.

1. *Barqaror rivojlanish tushunchasi va shaharsozlikdagi ahamiyati.* Barqaror rivojlanish inson faoliyatining barcha sohalarini qamrab oluvchi universal tushunchadir. Shaharsozlikda u ekologik, ijtimoiy va iqtisodiy barqarorlikni uyg'unlashtirishni ko'zda tutadi. Bu jarayonda shaharlarning energiya iste'moli, transport tizimi, ijtimoiy tenglik, yashil hududlar hamda atrof-muhitni muhofaza qilish muhim o'rin tutadi.

2. *Shaharsozlikning ekologik jihatlari.* Shaharsozlikda ekologik barqarorlik, avvalo, atrof-muhitni muhofaza qilish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, havoning sifatini yaxshilash va chiqindilarni kamaytirish bilan bog'liq. Suv resurslarini tejash, qayta tiklanuvchi energiyadan foydalanish, yashil hududlarni kengaytirish ham muhimdir. Landshaft arxitekturasini orqali shahar ekologik muvozanati ta'minlanadi.

3. *Shaharsozlikning ijtimoiy jihatlari.* Ijtimoiy jihatlar barqaror shaharsozlikning asosiy tarkibiy qismi hisoblanadi. Bunda shahar aholisi uchun qulay, xavfsiz va inklyuziv muhit yaratish, jamoat joylari va madaniy muhitni rivojlantirish, ijtimoiy tenglikni ta'minlash muhim hisoblanadi. Transport tizimi ham aholining barcha qatlamlari uchun teng imkoniyat yaratishi lozim.

4. *Jahon tajribasi.* Yevropa shaharlarida "yashil transport" konsepsiyasi jadal rivojlanmoqda. Kopengagen, Amsterdam kabi shaharlar velosiped infratuzilmasi bilan mashhur. Osiyo davlatlarida Singapur va Tokio shaharlarida ekologik transport va raqamli boshqaruv tizimlari keng joriy qilingan. Amerikada esa energiya samarador binolar va shahar infratuzilmasi barqaror rivojlanishga katta hissa qo'shmoqda.

5. *O'zbekiston shaharsozligida barqaror rivojlanish.* O'zbekiston shaharlarida urbanizatsiya jarayonlari tezlashmoqda. Ekologik muammolar havoning ifloslanishi, avtomobil chiqindilari, yashil maydonlarning kamayishi dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ijtimoiy tenglikni ta'minlash, jamoat transportini rivojlantirish va arzon uy-joylar qurish barqaror shaharsozlik uchun muhimdir.

2. Yashil hududlarni kengaytirish. <https://static.tildacdn.info/tild6536>.

6. *Innovatsion texnologiyalar va raqamli transformatsiya.* 'Aqlli shahar' konsepsiyasi shaharsozlikdagi eng yangi yo'nalishlardan biridir. Bu tizim raqamli boshqaruv, sun'iy intellekt, IoT texnologiyalari orqali transport, energetika, xavfsizlik va ekologik nazoratni samarali tashkil etishni nazarda tutadi.

7. *Muammolar va yechimlar.* Shaharsozlikda barqaror rivojlanishga erishish jarayonida bir qator muammolar mavjud: moliyaviy cheklovlar, texnologik yetishmovchilik, aholining barqarorlik masalalariga yetarlicha e'tibor bermasligi. Ularni hal etish uchun davlat siyosatini mustahkamlash, xalqaro hamkorlikni kengaytirish va mahalliy innovatsiyalarni rivojlantirish lozim.

Xulosa. Shaharsozlikda barqaror rivojlanish ekologik va ijtimoiy jihatlarining uyg'unlashuvi asosida amalga oshiriladi. Bunday jarayon atrof-muhitni muhofaza qilish, ijtimoiy tenglikni ta'minlash va aholiga qulay hayot sharoitlari yaratish orqali kelajakda ekologik qulay shaharlarni barpo etishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. United Nations. (2015). Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development.
2. Wheeler, S. (2013). Planning for sustainability: Creating livable, equitable and ecological communities.
3. Beatley, T. (2011). Biophilic cities: Integrating nature into urban design and planning.
4. Register, R. (2006). Ecocities: Rebuilding cities in balance with nature.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 18-iyuldagi PQ–4385-son qarori.
6. Jabborov, A. (2021). Shaharsozlikda barqaror rivojlanish konsepsiyasi. Toshkent: O'zMU nashriyoti.